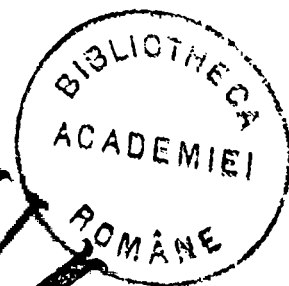

LITERATORUL

Apare Duminică

Duminică, 27 Ianuariu 1880

Abonamentul: pe trei luni 4 lei, pe șase luni 8 lei.— Anunciurile: pe pagina 15 și 16 linia 30 b
Scrisorile nefrancate se refuză. Administrația Str. Stirbey-Vodă No. 9.

SUMARUL: La Harpă, — Secerișul, — Tipuri dispărute: II Cămătarul de A. A. Macedonski.—
Cronică, — Despre poezia descriptivă, — Revista Teatrală de B. Florescu. — Elegie de Th. Stoenescu.

LA HARPA -

I

recum în gol un sunet nu dă nici o vibrare,
Astfel și de pe harpă sburând a mea cântare
Nu poate 'n acest secol să aște un ecou;
Dér tu, de tălnici versuri, O! Harpă desmierdată
Nu 'ți asumbrî accentul că dânsul în veci cată
A fi pentru alți secolî melodios și nou!

II

Șoptească vântu'n frunze c'ajunge pentru tine,
Agațe-se edera de ziduri în ruine,
Murmure valul mării c'un sgomotos tumult,
Séu tremure pe crinuri mărgăritari de rouă
Și trestia plăpândă 'mlădie-se în două,...
Tovarășă iubită, ce trebuie mai mult?

III

A dimineții rază cu florile 'y de aur
 Nu prețuiește oare mai mult ca un thesaur ?
 Și vântul cel de seară cu freamătul său lin
 Nu este armonia din corul nemuririi
 Ce vine să vibreze ca vocea fecicirii
 Oprind pe buze-un gemet și 'n suflet un suspin ?

IV

A ! Nouă nu ne pasă de inime 'mpetrite
 De epoce perverse, de suflete 'njosite,
 De secolii în cari ne naștem și trăim !
 Planăm mai sus de lume, și de umblăm prin tină
 Cu sufletele suntem în raze și lumină
 Și ne începem viața atuncea când murim !

V

Să fie pe cer soare, orî trăznet și furtună
 Și 'n ziua cea mai sumbră și 'n noaptea fără lună
 Alunecă pe harpe suflări Dumnezeiești,
 Trăsare 'n valuri marea și vântul le îngână
 Și scuturând de p'aripi a traiului țărină
 Călcăm peste orî care necazuri pământesci !

VI

Ați auzit vr'o dată șoptind printre ruine
 Acele voci multiple ce sbor de taine pline
 Ciocnindu-se de bolta arcadelor sonore,
 Aci tihnite 'n tocmai ca unda liniștită
 Ș'aci răsbunătoare ca marea înăsprită
 Izbindu-se 'n mânia, cu creștetul, de nori ?

VII

C'acele voci multiple sunt coarde inspirate
 Ce fac ca să tresară la tonuri cadențate
 Chiar firele de iarbă din văile adânci !...
 Accentu, cari noaptea, trecând ca o suflare
 Produc acel lung freamăt vuind din depărtare
 Prin scorburile sumbre căscate printre stânci !

VIII

O! sunete sublime pătrundeți pên' la mine,
Șoptiți-mi fericirea din zilele senine,
Să re'nflorească încă junețea-mi apunând ;..
Și azi sunt flori pe ramuri și'n ceruri mai e soare,
Cascade-armonioase și dulci privighietoare
Și tei cari se scutur în vânturi tremurând !

IX

Și astă-zi mai sunt fluturi cu aripi luminoase
Scăldate 'n praf de aur și 'n petre prețioase
Ce dau ocol luminei din lampe de cristal ;
Și astă-zi cerul varsă pe frunzele pălite
Dulci picături de rouă în soare poleite
Când ziua își deșiră colanu'i de opal !

X

Vezut'ați către seară o tainică fântână
Atuncea pe când ziua cu noaptea se îngână,
Pe când molatic doarme priu 'ntr'al sevă vad,
În cât d'abia s'aude un lin susur de apă
Și sgomotul ce 'l face mică picături când scapă
Intocmai ca atâtea mărgelile care cad ?

XI

Asemenea și viața trecând se scurge 'ntr'una
Și zilele frumoase cad una câte una
Într'al eternității abys ne-țermurit ;
Colanul poeziei tot astfel se deșiră,
Poetul naște, cântă, iubește, se inspiră,
Și Harpa coronează mormentu'i înegrit !

XII

Răsună a mea Harpă se sbor în alte sfere,
Se las departe 'n urmă plăcerile-efemere,
Se mă ridic de-asupra acelor nori de-atlaz,
Se merg pênă 'n eterul cu lacrimi din stele,
Și se întâhnesc în cale-mi cometele rebele
Iar raze purpuroase se 'mi pue pe obraz !

XIII

Noi ănger,—de-ai vrea aripă să-mi dai,—eu așiu străbate
 Cu tine împreună mai sus d'Eternitate!
 Așiu înhăma la caru-'mî planetele pe rind,
 M'i-așiu rîde și de oameni și de Dumnezeire,
 Așiu fi mai rău ca Iadul, mai bun ca o zimbire,
 Ș'așiu face-o lume nouă din tainicul meu gând!

Al. A. Macedonski
 1879.

CRONICA

Economia e bună, dar nu prea!

La lyceul Sântul Sava clasa V-a posedă aproape o sută de școlari.

Programele sunt imense.

Clasele sunt atât de numeroase în cât nu e și în care școlarii se nu aibă cinci clase, și într'unele zile acest număr se mai mărește încă.

Legea cere ca profesorul să dea o notă lunară la fie-care școlar, adică să întrebe pe fie-care școlar în fie-care lună.

Neputința profesorilor e vedită.

Neputința școlarilor de a fi în regulă la toți profesorii e vedită, căci ei nu au de cât seara liberă pentru meditație.

Legea prescrie numărul de 50 de școlari maximum pentru fie-care clasă.

Și la Mateiș Bassarab acest număr este întrecut.

O asemenea aglomerație de externi e vătămătoare și pentru sănătate și pentru disciplină.

Dar e și mai vătămătoare pentru studii.

Profesorul nu poate ști ce lucrare dă fie-care; el este redus a-și face clasa ca un fel de curs.

Studiile suferă de această stare.

E necesitate de a se crea la vr'un gimnasiu o clasă a V-a, seiu o divisiune la unul din ambele lyceuri.

Nu e necesitate de a se înființa chiar de acum un liceu întreg. Statul are dar mijlocul de a face numai cheltuiala strict necesară, dând un suplement de plată acelor profesori de clasa a V-a care vor primi să facă clasa în divisiunea cea nouă.

Ministerul nu va pune catedrele la concurs de cât atunci când va fi necesitate de a înființa clasa a VI-a; va fi de sigur necesitate peste câțîi vaani; pentru azi, ne mărginim a spune Camerei că înainte de a se gândi la Facultăți, cată să se gândească la lycee și gymnasie.

Vom mai arăta ministrului, Camerei și țerei întregi, multe boale de tămăduit în instrucțiune, multe progrese de făcut.

Pentru azi ne mărginim la această cerere atât de importantă: o nouă clasă a V-a.

B. Florescu.

SECERIȘUL

Iacă vin, vin pe costiș
Fetele la seceriș;
Pe zavelci ele port fluturi
Și pe buze dulci sêruturi,
Pe costișe, mândre flori
Si în sin scumpe comori!

Iacă vin, vin de pe vale
Dragi flăcăi într'a lor cale;
La urechi, spice de grâu
Și basmale roșii 'n brâu!
Port brăcire 'n șase ițe
Și cămăși numai altițe!

Iacă vin, vin din câmpii
Și ciobani cu oichi vîi,
Vin și cântă din cavaluri
De rêsună văi și dealuri,
Iar sunând din clopoței
Le-auzi turmele de miei!

Iacă vin, vin din orașe
Dorobanți voinici cât șase,
Șase Turci ori Ungureni,
Ori cât zece Lipoveni!
Ei port pene în căciuli:
Dragi la chip, la mers fuduli!

Las' se via, via toți,
Că ni 'să frați, copii, nepoți,
Să se 'ntindă horă mare
Chiar de-ar trece de hotare!
Și se joace, joace 'n grâu,
Pên' la coapse, pên' la brâu!

Al. A. Macedonski.

1878. Sept. 1 București.

TIPURI DISPARUTE

II

CĂMĂTARUL

— Dute la kyr Năstase, zicea pînă acum vre-o două-zeci de ani boierul, orî neguțătorul, celei mai credincioase slugi ce avea, când sfîrșea paralele.

Si sluga, sê ducea la Kyr-Năstase, cu răvaș orî fără, și se întorcea în tof d'auna cu parale. Si mai toate județele aveau câte un asemenea Kyr Năstase.

Pe cel pe care l'am apucat eu, îl țiu minte scund și cam roșcovan, purtând jiletcă albă cu nasturi de mărgean roșu și cu lanț de aur, gros și lat, pe după gît în jos.

Lua două galbeni mai mult peste dobânda pravilnică, care era de zece la sută pe an, și toată lumea îi zicea Kyr Năstase-Cămătarul, și zicea c'o sê se aleagă prafu de casa și de copii lui.

Era mare încrederea în vremurile alea; căci nu sê afla boier, neguțător, orî moșnean, sê 'și puie amanet petecul de pămînt pe care îl dedese Dumnezeu, pentru a sê duce sê ia bani cu împrumutare... Necum sê 'și ia cine-va ciasornicul de la brâu, orî cerceii din urechile nevestii, ca sê se ducă sê 'i zălojească în țîrg, ca 'n ziua de astă-zî!

O! Doamne!... Dér și cât de cinstiți erau ómenii, și cum se sprijineau toți între dênșii, pentru a nu cădea orî în necinsturi, orî pe mîna cămătarilor!

Și find-că aveau sê trăiască cu toții împreună, ei își ziceau că, dacă astă-đi joacă ursul la poarta unuia, mâine póte sê joace și la poarta altuia!... Si sê ajutau între dênșii și orfanii nimêrui nu rămâneau pe drumuri flămânzi!...

Iar cămătarii nu făceau stărurile de astă-zî, că de sê obrășniceau, mi țî 'i puneau binișor la locul lor, și boieri și neguțători, făcêndu 'i sê nu mai fiă primiți în nici o casă, și lăsându 'i sê se prăpădească în urgia și blestemul tuturilor, după cum s'a prăpădit și Kyr-Năstase, pentru că îndrăznise sê ceară zălog unui fecior de oameni din teapa neguțătorescă.

Că era mare rușine pe atunci pentru ál de 'și punea ceva zălog, și era destul sê se ceară numai o asemenea zălogire, pentru

a să pune opinca necinstei pe obrazul ălu' de era întrebuințat de banii!...

Intr'o seară de iarnă, Kyr Năstase sta la gura sobei, cu ciubucu 'n gură și cu scufa în cap.

Afară sufla groaznic crivățul, și poleiul făcănea, făcănea mereu, picurând pe geamurile înghețate.

Zang, zang... să auzi oprindu-se la poartă o saniă.

Kyr Năstase își luă de grabă în umeri scurteica cu față de tiber verde, și deschise ușa.

— Sluga dumitale, Kyr Năstase, îți zise atunci un voinic ca de vre-o două-zeci și patru de ani, ce să urcase în prispa casei. Mi-e nevasta în facere și am venit să 'mă dai vr'o miă de lei cu împrumutare, că n'am o para chioară în toată casa.

— Lesne!... Kyr Stancule!... Dér zău, nu mă 'ncumet;... treburile nu 'ți merg bine cu boiangeria, și!...

În prispa era ănsă frig și Kyr Năstase Cămătarul intră înăuntru, dimpreună cu Kyr Stancu boiangiu.

Acolo:

Mă Kyr Năstase 'n sus, mă Kyr Năstase 'n jos, fi om de omeniă Kyr Năstase, nu te face, nu te drege, bre Kyr Năstase, și tura, și vura, toate fură de giaba...

Cămătarul rămânea de piatră, neînduplecat.

În sfârșit, după multă logoriseală, Kyr Năstase se hotărî să 'i spuie că poate c'ar găsi nescai-va banii pe fundul lăzii, dacă ar fi cum-va la mijloc vr'un amanet ceva. Si pentru că vorba amanet, o auzi rostindu-ți-se numai atunci când ești ajuns la aman, nu să sbîrli bietul Stancu-boiangiu, tocmai atâta pe cât s'ar fi sbîrlit de i-ar fi pomenit'o Kyr Năstase în alte vremuri, ast-fel că ajungând la învoială, plecă și să întoarse peste o jumătate de ceas cu următoarele lucruri, pentru a le zăloji cămătarului; lucruri a căror catagrafiă o voiu da aci, spre a să vedea la ce ananghe trebuie să fi fost Stancu-boiangiu, pentru ca să se hotărească pe vremea aia să pășească la un asemenea fapt.

Eat'o: ea e întocmai precum au găsit'o prin hărtii scoborîtorii lui Stancu-boiangiu:

Dopia (1) lucrurilor zolojite de mine, Stancu-Boiangiu, la anu 1849 (leatu de la Cristos) în 19 ale lunei lui Ghénarie.

(1) „Dopia: însemnează ad-literam, dublă, sau îndoită; această expresiune să înțelege aci astfel: „Îndouita însemnare a lucrurilor zălojite,” etc.

I. O rochiă de satintur (1) lucrata anevato (2).

II. O malotea (3) de ghermesut (4) ciadiriu (5) îmblănită cu sangeap (6).

III. O perechie de paftale (7) de argint suflate cu aur, având pe fie-care 15, adică cinci-spre-zece, petre de peruzele, la mijloc cu câte un bob de mărgăritar, adică cu câte unu.

IV. O roche de cors (8) pembe, cusută în flori de fir; o altă rochiă de belacoasă (9) lucrată în mucavale (10).

V. O perechie de sfejnice de argint și o brăța cu piatră mare de zamfir (11).

Trecu o lună. două... dér când, atât neguțătorii cât și boerii a-flară de urmarea cămătarului atuncea când văzuse pe boiangiu cu cuțitul de gît, se legară toți ca să 'l prăpădească și într'un an de zile, nu mai mult, kir-Năstase, ajunsese de nu mai avea după ce bea apă.

El, odată gras și roșcovan, era acum gârbov și uscat!... Nu mai purta jiletcă albă cu nasturi de mărgea roșu, nici lanț de aur, gros și lat, pe după gît în jos!

Și copii lui, goi pușcă, cerșeau prin tinda caselor, și 'i muriră unul câte unul pînă la al din urmă.

În sfîrșit, într'o noapte de iarnă, pe când Kir-Năstase, căzut la lungóre, tremura într'o cocioabă de casă, prin viforul care sufla groaznic afară și prin sgomotul poleiului care țacănea, țacănea mereu, picurând pe geamurile înghiețate:

Zang! Zang! i s'e păru în frigurile boalei că aude oprindu-se la pörtă o saniă.

Kir-Năstase s'e sculă, își luă de grabă în umeri scurteica, a

(1) „Satintur“: Satin de Tours; adică atlas din orașul francez Tours.

(2) „Lucrată anevato“ lucrată cu un fel de broderii.

(3) „Malotea“: Mantelul Damelor de atunci. Maloteaua era foarte lungă și bogată.

(4) „Ghermesut“: un fel de moar; stofă în mătase și bumbac.

(5) Verde ca paiul griului.

(6) „Sangeap“: blană cenușie și delicată ca puful, pe care damele o pörtă și 'n ziua de azi ca garnitură de gît, de mânici și de manșon.

(7) „Paftale“: Cătărămi de cordon.

(8) „Rochiă de cors“: Rochii de cors s'e numiau cele făcute dintr'un fel de mătase de Corsica, broșată cu flori de fir.

(9) „Belacoasă“: Stofă tot de mătase numită „belle Écosse“.

(10) Mucavale: Broderii de matase pe carton, reprezentând flori, pascri, fluturi, etc. Mucavalele s'e aduceau de la Constantinopol.

(11) Saphir.

cărei față de tîbet verde cădea încoacî și încolo sdrențuită, și deschise ușa...

A doua zi îl găsiră mort în prispa casei.

Ast-fel era cămătarul din vechime; dar ast-fel cum era și tot îl bătea Dumnezeu; căci oamenii trăiau p'atunci în frica lui, și se sprijineaă între dênșii, iar nu se mâncaă ca câinii...

Al A. Macedonski

ELEGIE

Viata mea, în lungi suspine, fuge ca un vis ușor
Și nici lacrimi nici regrete n'o mai pot opri din sbor!
Iară steaua soartei mele merge ca să străluciască
Sus în cer să 'mî lumineze astă cale pămîntească!

P'ale morții aripî negre al meu suflet întristat,
Către cerul plin de flacări, sboară, sboară ne'ncetat!
Mă duc unde Primăvara nici o dată nu dispăre,
Unde nu e nici o urmă de dureri saii întristare;

Unde focu-atâtor inimî ce ai perit ca năluciri
Adre far'a se mai stinge, promițendu-mî fericiri!
Și în urmă-mî nu rămâne nici o mână 'ndurătoare
Să brăzdeze-un loc funebru ca să semene vre-o floare!

Însă toamna, dupe moarte, pe mormentu-mî solitar
Va svârli puține frunze, să'l acopere măcar;
Și atuncea călătorul oprind pasul său, în noapte,
Va 'ngâna o rugăciune cu-ale vînturilor șoapte.

Th. M. Stoenescu.

STUDII LITERARE

I

Despre Poezia descriptivă

Ce este poezia descriptivă? Această chestiune are trebuință de oareși care lămuriri, căci, afară de poezia dramatică, care trăește numai prin acțiune, orî ce gen de poezie cere descrițiuni; și aceasta este adevărat chiar de poemul epic, care reclamă atâta

acțiune. Să fie cel care cântă Virgiliu, Homer, Dante séu Camoëns, el nu va putea face un pas în subiectul său fără a descri. Unul ne va arăta tumultul taberilor și al bătăliilor, mânia lui Achile, durerea lui Priam, cel-alt Troia în flacări, naufragiul lui Eneas, durerea Didonei, gloria Romei; un altul Infernul, ast-fel cum 'lă concepe, cu chinurile sale îngrozitoare, eterne, Paradisul cu fericirile sale mystice; un altul India descoperită și numele portugez dus pênă la extremitățile pământului. Lafontaine ne va arăta curtea regelui laŭ și șiretlăcurile vulpei celei meștere. Horațiu ne va depinge societatea timpului său, Alecsandri lungul și tristul convoiŭ al nenorociților trimiși în Siberia, Bolintineanu figurile eroilor români. Fie care va fi un pictor fiind un poet. Dar dacă ori ce poezie este în general o pictură, cum înțelegem aplicațiunea acestei vorbe de poezie descriptivă la un gen particular? cum să concepem ca un poet să reclame pentru un singur gen dreptul și meritul de a face pictură? Dacă considerăm care sunt condițiunile generale ale poeziei, această cestiune va fi deslegată; să vedem ce lipsește geniul curat descriptiv ca să fie demn de numele de poezie și vom recunoaște tot o dată că aparițiunea acestui gen este caracterul și semnul cel mai ne înșelător al decadenței literare.

Poezia, precum se înțelege din însu-și numele său, este o creațiune. Să scrie poetul o operă lungă ca un poem epic séu mică bucăți lyrice, trebuie ca el să creeze, adică să exprime, sub o formă perfectă, un simțimânt séu o situațiune adevărată, și tocmai aceasta ne interesează în poezie. Poetul se adresează la oameni; trebuie dar ca în opera lui să vedem séu cel puțin să simțim pe om. Și mai trebuie încă ca totul să fie adevărat într'o poezie.

Aceste două legi se aplică nu numai la poezii epici și tragici, dar chiar aceluși care-și propune de a nu cânta decât natura. Precum acel care ne represintă cu penelul unŭ paysagiu, trebuie să știe să exprime un simțimânt în tabloul său, tot așa poetul care-mi va depinge o pădure, mă va lăsa rece dacă se mulțumește de am-î arăta grosimea arborilor. Sunt om, am simțire; îmi trebuie simțimânt în versurile tale, o poete. Vorbește-mi dar de umbra răcoitoare, de râul ce murmură, de cântul păsărilor în frunziș, vorbește-mi de visurile tale, de femeia ce iubesci, séu chiar de vecinicie, séu chiar de Dumnezeu. Când Lamartine depinge pe plugari, simțimântul ce pune poetul în descrițiia sa face că-mi place un tablou care, de ar lipsi simțimântul, m'ar lăsa în nepăsare.

În general însă poetul care face poezie descriptivă are un caracter care îl este particular: n'are simțiment. Ceea ce pretinde el, e nu de a ne împărtăși ideile ce deșteaptă într'însul vederea unui frumos stejar, ci de a ne spune câte ramuri are. El are ochii pentru a nu vedea; amănuntele îl absoarbe, și se crede poet, și încă mare poet, când a învins o dificultate de versificațiune, când e găsit o circonlocuțiune mai mult séu mai puțin fericită: într'un cuvânt, triumful poeziei descriptive este descrițiunea jocului de șah de Delille. O marele cap de operă în adevăr de a fi închis în câteva linii de două-spre-zece silabe regi, regine, turnuri și nebuni!

Poezia curat descriptivă se depărtează în adevăr de marele izvoare ale poeziei, de simțiment, pentru a se închide în lucruri de nimic. Îi lipsește izvorul veșel și sub influența sa literatura se pălește, lăngezește și moare.

Dar cum oare poate să ajungă o literatură într'un asemenea grad de amorțeală în cât să numai găsească un simțiment de exprimat? Nu ajunge la această stare de cât cu încetul, corupându-se zi cu zi gustul publicului și al autorilor prin puterea ascunsă și neînălăturabilă a lucrurilor. Epoca plină de sevă și de tărie exuberantă care a produs pe un Ronsard, un Marot, un Regnier, a fost urmată în Franția de o alta în care gustul s'a format. De la Malherbe la Boileau, autorii nu fac de cât a curăți limba și chiar a o sărăci. Ei ajung ast-fel la o maiestate necunoscută autorilor precedinți; lucru bun, maiestatea ne fiind de cât amplitudinea forței. Dar încă este și mult pedantism; legile sunt severe; nimeni nu se gândește a se depărta de dânsule. Se dă vitării marele principiu literar: la timpuri noi, legi noi. Capo-d'operele se înmulțesc. Nimeni nu îndrăznește a lupta cu marii magiștri. Cum să exprime cine-va gelosia după Hermiona, amorul de mumă după Andromaca. Autorii caută simțimente strani, și bunul simț al publicului se ostenește în curând de asemenea lucruri. Nu mai rămâne nimic de zis; ce vor face autorii? descrițiunii, adică vor vorbi pentru a nu zice nimic, și vom avea poeme despre diferitele timpuri ale anului. Forma lor e perfectă,

Mais je ne sais pourquoi je bâille en les lisant.

Tot ast-fel se petrecuse lucrul pentru vechia poezie franceză. După marele poeme epice despre Alecsandru, Arthus și Carol-cel-Mare, veni poezia descriptivă și Romanul Rosei. În Grecia după Sophocle, Euripide, Teocrite, veniă Bion, Moschus, ne înțelesul

Lyophron și acel poet care pune într'o tragedie pe un om care nu știe să citească și ni'l arată descriind forma literilor care compun numele lui Theseu. Tot așa la Roma după un Virgiliu, un Horațiu, un Juvenal, un Pers, ajungem la acea obscură mulțime de poeți care cu încetul ne conduc la . . . . Venatius Fortunatus.

Forma nu trebuie negleasă, firește, dar tot o dată nu trebuie cultivată pentru ea însăși: în acest cas ea ucide fondul, și dacă autorii n'aș bărbăția să sdrobească acea formă moartă, séu cel puțin de a-i reda viață prin introducerea unor idei nouă, unor simțimēnte adevărate, ei condamnă literele a peri de inanitiune. In contra literaturii de formă fără simțimēt s'a aridicat Jean-Jacques Rousseau, care a reintrodus în literatură simțimētul naturei; l'a urmat Bernardin de Saint-Pierre, André Chénier, Châteaubriand, Lamartine, și cu toate astea literatura năbușită, nu avea viață, perea, dacă Victor Hugo n'ar fi venit să se înalțe in-contra nulităților, să sdrobească versul maiestos al clasicismului, să reintroducă simțimētul și culoarea locală; ni se pare însă că în romanț mai cu seamă, din însăși leacul a reeșit o nouă boală.

Culoarea locală a condus cu încetul pe Francezii iar la descrițiune. Fie-care autor caută o nota nouă și se mulțumește cu dēnsa în tot cursul vieții lui. Influența lui Theophile Gauthier, mare descriptiv, a produs mai cu seamă acest efect dezastros. Chiar acțiunea, autorii de romanțe și poezii francezii de azi o in-neacă în descrițiuni. Publicul se ostenește iute de monotonie, și cum autorii nu știu a se reînoui, cu încetul orî ce autor nouă a căutat ca vibrațiunea notei sale să fie mai resunătoare. Ast-fel Francezii au căzut în escesurile realismului. Ast-fel se esplică succesul unor scrieri anti-estetice ca l'Assommoir, de un autor care a probat că poate face lucruri mai frumoase de cât a ne arăta pe un bețiv care . . . . Nu, mi-e rușine a spune ce face. Să sperăm însă că din escesul boalei va eși leacul, că o criză bine-făcătoare se va produce, și deja ni se anunțiă că oamenii de gust din Francia se prepară a strivi scoala cea nouă sub povara păcatelor sale. Lucrul e bun, dar un cap-d'operă ar sluji mai mult cauza bunului gust de eăt o sută de critici. Curioasă opiniune într'un critic! Nu-î așa?

B. Florescu.

REVISTA TEATRALA

De toate avem lipsă la teatrul nostru, toate sunt de creat, și mai 'nainte de toate repertoriul. Ca să avem actori trebne să se dea piese bune. Căci nu toate piesele pot fi folositoare actorilor, când Teatrul unei națiuni este încă în fașă. Câți din actorii nostri cunosc oare moravurile franceze și tipurile diferitelor clase ale societății acestei națiuni? Cum ar putea interpreta actorul un caracter de care nu are nici idee?

Sunt două feluri de simțimēnte în arta dramatică: simțimēnte omenesci comune tuturilor oamenilor din orî-ce țară și din orî-ce timp, și simțimēnte particulare ale unei clase dintr'o țară și dintr'un timp dat.

Lăsând pentru un moment la o parte cestiunea traducerilor și localizărilor, credem că direcțiunea teatrului ar trebui să aleagă piese care exprimă simțimēnte pe cari actorii pot să le simțā sau pe care le-a văzut exprimate.

Le Testament de César Girodot sau *Moștenitori* de *Bellot și Villetard*, tradusă de d. C. I. Stăncescu, este una din acele piese, care pune pe actori în neputință de a o reprezenta bine, tocmai fiind că sunt tipuri speciale societății franceze.

Să luăm personajele și să vedem ce exprimă ele. Cele mai grele de interpretat sunt: Isidor, Langlumeau și Lehuchoir. Isidor este 'nainte de toate burgezul francez, cu micile sale pasiuni, pisme, și cu calitățile burgezimei degenerate în defecte. — Trei sunt elementele acestui caracter: Isidor este burgez, este prost, este pizmaș.

El este o ființă nenorocită, urită, care devine uricios fiind că este prost și lipsit de avuția inimii. *Burgezul gentilom* al lui *Moliere*, e tipul burgezimei din or ce timp: în Isidor domină nu numai caracterul de particularitate al burgezului francez din secolul al XIX-lea, dar și un caracter de individualitate bine pronunțat, și pentru ca actorul să poată face să reiasă cea ce este individual în Isidor, trebuie să cunoască întâi bine caracterul general al burgezului francez din secolul actual. Și *D-nu Jourdain* din *Burgezul gentilom*, și Isidor din *Moștenitori* sunt ridiculi; dar pe când *Moliere* arată numai maniile D-lui Jourdain, autorul piesei de care e vorba ne arată conruperea simțimēntelor; dar amēndoi sunt foarte serioși și ceea ce ne face să ridem este în piesa lui *Moliere* ridicolul maniilor, în *Moștenitori* caracterul cel mic și prin urmare ridicol al lui Isidor.

Cu cât sentimentele lui Isidor sunt mai mici, mai proaste, cu atât el este mai serios. Scena principală este cea cu fratele său. Isidor este nervos, și adăogându-se la nervositate prostia sea, el spumēsă de mēnie fără nici o rațiune serioasă, ajunge la o iritațiune, la o crispațiune nervoasă care tocmai ne face să ridem. Caracterul de seriositate și de iritabilitate al lui Isidor, nu a fost îndestul de accentuat.

Când Isidor zice : *înainte de a te atinge de nevasta mea va trebui să treci peste cadavrul meu*, ridicolul constă tocmai în serioșitate, în nebunia de a spune o frază atât de mare pentru un lucru de nimic, când nu e un adevărat pericol. Autorul chiar a pus între parenteze aceste vorbe, care ar fi trebuit ca să conducă pe actor : „*Il le provoque du regard et du geste*” Ce are a face acea învârtitură de picior care face rolul mucalității? În scena cu Felix nu a fost destulă exasperațiune. Numai de la d. Millo putea publicul să primească o așa de falsă interpretare a caracterului, interpretare însă în care d. Millo a pus talentul său cel mare.

Cum putea d. Panu să ne reprezinte pe țeranul din Pontivi ? Nu că l'a jucat rău, dar nu este țeranul din Pontivi pentru singura rațiune că n'a putut observa în realitate pe țeranul francez.

D-l P. Velescu în rolul lui Lehuchoir ne-a mulțumit. Dar nici d-lui nu ne-a redat în tot pe industrialul puțin scrupulos ce este reprezentat prin Lehuchoir. Ne-a dat mai mult un om viclean, de cât tipul de care vorbim.

În vorba sa : „*Voiu avea palatul industriei*”, în Franția simțea pe întregul personajul ; ne aducem aminte că actorul alergând să cheme pe Lucian, se oprea de o dată la ușă și întorcându-se spre public, arunca cu o bătătură în palme, și cu o voce care de și surdă răsună, această din urmă frază.

Felix a fost bine jucat de D-l N. Hagiescu, dar acest personaj în teatru francez este reprezentat cu mult mai bătrân de cât cum s'a interpretat aici.

D-l Gr. Manolescu a făcut tot ce se putea face dintr'un rol așa de ingrat ca acela al lui Lucian.

Massias, bătrânul amic al lui Cesar Girodot, e prea tînăr pe scena noastră pentru a primi confidențele Paulinei. Massias este centrul acelui curent de simțimente nobile și delicate care există în piesă, și care explică vorba către Orțenția : „*Copilul pierdut s'a regăsit*”, curent care nu s'a stabilit între actori și public, și cu aceste cuvinte face contrast Lehuchoir, Langlumeau și Isidor.

La bonhomie, dică un caracter dulce, dar eminent onest cu indulgența unui bătrân, cu un spirit mușcător dar nu răutăcios, eată Massias. D-l Christescu 'i dă eleganța și manierele unui prim june și une ori n'a știut a face sacrificiul amorului său pentru declamațiune.

Erau bine D-l Iulian (Celestin) și D-ra Dănescu (Orțensa).

D-na Eufrosina Sarandi ne-a dat pe o femeă vicleană, răutăcioasă fără însă a ne deșinge un tip din burgezele franceze din secolul actual. Rugăm pe D-na Sarandi de a da mai puțină înțonări ascuțite mai ales la finalul frazelor.

Se poate vedea foarte lesne că toate aceste sunt de imputat mai mult imposibilității actorilor de a putea reprezenta această piesă, nu pentru că n'au destul talent și aplicațiune dar pentru că n'au avut ocaziunea de a cunoște tipurile. D-ra A. Popescu se ne permite a-i face o observare mai gravă : Paulina este o tînără fată nevinovată dar având oareșii care spirit în nevinovăția sa. D-ra A. Popescu

nu ne-a dat acest caracter de naivitate în scena cu Masias din actul al II-lea. A fost prin jocul său mai mult o fetiță cochetă de cât o fată naivă. Paulina nu trebuie să știe încă cât de interesată este lumea. Gestul ce face D-ra Popescu când Celestin și mumă-sa se depărtează de dânsa, din momentul ce nu moștenește ea, merge contra caracterului. D-ra A. Popescu a voit ca prin multe grații, chiar pînă la exagerațiune, să ne depingă naivitatea fără a cugeta că pe cât se silea mai mult în această cale, pe atât se depărta mai mult de adevăr.

D-l Freivald în citirea testamentului a avut o dicțiune foarte satisfăcătoare...

*
* *

În urma Moștenitorilor ia reprezentat piesa „Pribeagul” de D.*.* care a apărut pe scenă aclamat de publicul asistent. Ca și *Pe malul gărlui*, *Pribeagul* este o alegorie; dar această piesă are mai multă acțiune și prin urmare mai multă viață. Este un gen mic dar bine tractat.

Moș Bucur dă azil în casa sa unui Pribeag și intră în tovărășie de negustorie cu dânsul. Negustoria n'a mers bine și Pribeagul dispăre zicând că va găsi un cârlig ca să poată scăpa pe moș Bucur. Acesta are o fată care iubesc pe Florea, milițian reținut de serviciul său în oraș. Pribeagul găsește un cârlig nu pentru a scăpa pe moș Bucur, ci pentru a-l sili să-și dea pe fida sa, căci Pribeagul vrea să prinză rădăcină în țară; el cumperă la licitație averea fostului său tovarăș și revine în sat spre a desbina pe Ileana de Florea. El acuza dar pe Florea de trădare și ne având simțimente nobile nu vede că se prea grăbește de a-i descoperi pe loc amorul său. Respins de Ileana, crezând în puterea banilor oferă lui Moș Bucur de a-l lăsa în pace în locuința sa, dar pentru acest bine el cere în schimb să-și dea pe Ileana. Moș Bucur respinge cu indignare această propunere și satul se cotisează spre a rescumpăra de la Pribeag averea lui Moș Bucur; în fine Pribeagul este arestat pentru o falsificare, de care însă nu s'a vorbit pînă aci în piesă. Această cotisare nu este verisimilă de oare ce este contra obiceiurilor noastre. Ceea ce probează adevărul celor zise mai sus este că curentul de simpatie și de simțimente nobile s'a stabilit într'un mod foarte norocit între actori, și între actori și public.

D-l P. Velescu a fost bine în Moș Bucur însă une ori prea striga tare. Atât D-lui cât și ceilalți actori prea ne a făcut se simțim că piesa este în versuri.

D-l Gr. Manolescu, în *Pribeagul*, i'a făcut un cap de Jidan Tîrgoveț, care face contrast cu limba curat Românească ce vorbește. Nu avem trebuință de această deghizare pentru a ști că alegoria țintește pe Jidan. De altminterea D-l Manolescu a fost perfect atât în dicțiune cât și în celelalte nuanțe.

D-l C. Nottara care a făcut pe Florea, a intrat bine dar prea s'a grăbit în recitațiunea sa, și aceasta nu i a dat timpul să puie destule nuanțe în simțiment. Când se infuriază în contra Pribeagului pînă a scotea cuțitul, trebuie să fie o por-

nire ; nu este un aparte ; D-sa a fost prea liniștit interpretând în altmintrelea rolul cu mult adevăr.

Rolurile episodice a lui Brânduș și al Mariei executate de D-l St. Iulian și de D-ra A. Dănescu au fost satisfăcătoare.

Ileana fata lui Moș Bucur a fost jucată de d-ra A. Bârsescu. D-sa a zis ca o adevărată artistă versurile de indignare cu care răspunde la declarația Pribeagului, însă nu a fost ajutată indestul de interlocutorul său ; căci D-ra Bârsescu trebuia să fie în mai multe locuri întreruptă în vorbirea sa, și întreruperea ar fi dat o mai adevărată valoare cuvintelor sale. D-nu Manolescu trebuia să facă cel puțin un pas când i se zice „să nu mai faci un pas“ ; totuși D-sa nebăgând în seamă răceala cu care sta Pribeagul a dat destulă forță dicțiunii sale. D-ra Bârsescu în rolul Ileanei avea nise gesturi foarte elegante care nu convin unei țerance ci unei D-re de salon. Și aci nu inculpăm pe tânăra artistă, în perspectivă, căci vina este numai a comitetului care s'a greșit în împărțea rolurilor ; când în piesele jucate la teatru erau roluri pentru genul D-rei Bârsescu, comitetul le-a incredințat altor actrițe. Nu rolul Ileanei e făcut pentru a da la lumină adevăratul gen al tinerei actrițe.

D-l I. Petrescu în micul rol al dorobanțului a avut 3 cuvinte și le-a zis bine.

Încă un cuvânt care se rapoartă la D-l Regizor :

Nu s'a văzut în nici o casă când intră cine-va să se deschiză ambele canaturile ale ușei. Acest defect 'l vedem în tot-d'auna la teatru, obicei care este foarte nenatural.

Felicităm pe autor de opera sa, și 'l rugăm a se feri în versificațiune de hiatură și de umplutură, care fac contrast cu versurile sale poetice și limba sa sănătoasă.

B. Florescu.

Toți D-nii căți au primit și No. 2 din acest ziar se vor considera ca abonați și sunt rugați a trimite costul la administrație.

Administrația.

Ziarele, cărora le-am trimis în schimb pe al nostru, și voesc a întreține relațiunii cu noi, sunt rugate a ni le trimite pe ale D-lor, căci contrariu, vom înceta d'ale mai trimite.